

Ozalj

Smještaj:	SZ Hrvatska
Županija:	Karlovačka
Zemljopisna širina i dužina:	(Š) 45 36,782 (D) 15 28,979 – centar Ozlja
	(Š) 45 35,541 (D) 15 24,835 – Vodenica
	(Š) 45 35,541 (D) 15 24,835 – Sv. Gera
Broj stanovnika (popis 2001.):	7.932
Gustoća naseljenosti:	44,21 stanovnik na km²
Površina:	179,4 km²
Rijeke:	Kupa
	Dobra
Količina oborina:	od 1000 do 1400 mm
Najviši vrhovi:	Vodenica 537 mnv, Sveta Gera 1178 mnv
Zaštitnik:	Sveti Vid
Prvi spomen grada:	1244. godine
Status grada:	1996. godine
Dan grada:	30. travanj
	Obilježava se pogibija grofa Petra Zrinskoga i kneza Frana Krste Frankopana iz 1671. godine
Gradonačelnica:	Biserka Vranić
Dogradonačelnik:	Darko Fudurić
Predsjednik Gradskog vijeća:	Dane Ugarković
Zamjenici predsjednika Gradskog vijeća:	Branko Jakšić
	Stjepan Basar

Zemljopis

Ozalj je izgrađen na litici iznad rijeke Kupe koja na tome mjestu izlazi iz sutjeske i ulazi u otvoreniju dolinu. Ovdje su se u prošlosti i danas križale prometnice prema Žumberku, Pokuplju i Dolenjskoj (Slovenija). Dobro je cestovno i željeznički povezan, stoga ima dobre uvjete za međudržavnu pograničnu suradnju.

Sjevernim dijelom graniči s Republikom Slovenijom i sa Zagrebačkom županijom, na zapadu s područjem Grada Karlovca, s juga s općinama Ribnik, Žakanje i Kamanje. Smješteno uz srednji tok Kupe i njene desne pritoke Dobre, područje Grada Ozlja odlikuje se zanimljivom geografskom raznolikošću: prema reljefu, geomorfološkom sastavu, klimatskim osobitostima, vegetaciji i krajolicima. Konfiguracija tla ima nizinske, brdske, a u žumberačkom dijelu i planinske karakteristike.

Uzvodno uz Kupu, većim dijelom vapnenačkog sastava, nailazimo na kraške uvale, vrtače, spilje i ponornice. Od posljednjeg slapa rijeke Kupe u Ozlju počinje Pokupska nizina, koja pripada rubnom dijelu Panonske nizine.

Klima je umjereno-kontinentalna. Tla su redovito dobre kakvoće, izuzev nešto slabije plodnosti tla glinenog i pješčanog sastava. Područje je bogato obraslo šumskom vegetacijom. U nizinama prevladavaju hrastove, a u višim predjelima kestenove, grabove i bukove šume

Stanovništvo

Naselje se počelo razvijati ispod staroga grada, a Grad Ozalj danas ima 7932 stanovnika (2004.) čiji se zaposleni podjednako bave djelatnostima primarnog, sekundarnog i tercijarnog sektora (po oko 30%). Od ukupnog stanovništva čak je 27% dnevnih migranata – ponajviše u 15-tak kilometara udaljeni Karlovac s kojim postoji cestovna i željeznička veza.

Uprava

Grad Ozalj je jedinica lokalne samouprave. Na području Grada Ozlja osnovana su 24 mjesna odbora kao oblik neposrednog sudjelovanja građana u odlučivanju o lokalnim poslovima od neposrednog i svakodnevnog utjecaja na život i rad građana. Područja mjesnih odbora utvrđuju se posebnom odlukom koju donosi Gradsko vijeće.

Povijest

PRETPOVJESNO I RIMSKO DOBA

Područje Ozlja i okolice je obzirom na prirodno-zemljopisne osobine bilo idealno za pretpovjesnog čovjeka kada su glavna zanimanja bili lov, ribolov i stočarstvo. O tome govore pojedinačni, ali i značajniji arheološki lokaliteti- 1885.g. zabilježen nalaz žarnih grobova u Treščerovcu i podaci o nekropoli u Ozlju.

Među iskopinama najviše je keramičkih žara i zdjela, te metalnih predmeta. Ozaljska nekropola kulture polja sa žarama vremenski pripada X i IX st. prije Krista. Još nije sa sigurnošću utvrđeno da li je na ovom prostoru tada obitavao ilirski etnos, plemena

Japoda ili, što je vjerojatnije, ilirska plemena Kolapijana, nazvanih po rijeci Kupi (Colapis-kriva rijeka).

Da su ovim krajem prolazile i vojske rimskih legionara svjedoče predmeti nađeni u spilji Vrlovka koja se nalazi u susjednoj općini Kamanje.

Neki stariji pisci su pretpostavljali da je Ozalj podignut na temeljima stare rimske Azelije, ali osim sličnosti imena nema nikakvih drugih dokaza.

Grad se prvi put spominje 1244. kao slobodni kraljevski grad. Od kraja 14. stoljeća (1398.) u vlasništvu je Frankopana iz čijih je ruku rodbinskim vezama 1550. prešao pod obitelj Zrinski koja mu je ostala vlasnikom sve do 1671. godine.

Koliko je Ozalj vezan za Zrinske i Frankopane, govori i podatak da je za Dan grada određen 30. travnja - kao uspomena na događaj iz 1671. kada su pogubljena dvojica najvećih hrvatskih plemića što je nažalost značilo i kraj uloge njihovih obitelji u hrvatskoj povijesti.

Gospodarstvo

Početak 20. stoljeća, izgradnjom Munjare grada Karlovca 1908., te početkom gradnje željezničke pruge Karlovac - Ljubljana 1912. godine, Ozalj dobiva temeljne preduvjete za brži gospodarski razvitak. Stara hidroelektrana neprekidno radi već gotovo 100 godina. Na području grada Ozlja, osobito u drugoj polovici 20. st. razvijaju se različite grane industrije: metaloprerađivačka, kemijska, kožarsko-prerađivačka, prehrambena i građevinarstvo.

Planirani razvoj koncipiran je na gospodarskim djelatnostima koji će potpunije iskorištavati prirodne resurse i prednosti, prije svega naslijeđene prirodne i kulturne vrijednosti i poljodjeljske površine. Stoga će se razvijati poljoprivreda, trgovina, obrt, te ugostiteljstvo i turizam, u obimu koji je prilagođen zatečenom stanju i mogućnostima prostora. Mogućnosti razvoja gospodarstva postoje i u tradicionalnim industrijskim granama; metaloprerađivačkoj, kemijsko-građevinskoj, građevinarstvu i tekstilnoj industriji. Širenje broja gospodarskih subjekata i porast zapošljavanja očekuje se u razvoju obrta, sitnog i srednjeg poduzetništva te rastu istih.

Ozalj danas ima osnove i za razvoj turizma, naročito kulturno-povijesnog i izletničkog karaktera. 2005. godine otvorena je biciklistička staza «Sveta Gera» u sklopu turističke zone «Po Kupi i Žumberku». Zahvaljujući pitoresknoj okolini i činjenici da je u gradu rođena velika slikarica Slava Raškaj, koja se mnogo bavila upravo pejzažima ozaljske okolice, ovaj je kraj vrlo pogodan za organiziranje likovnih kolonija, domaćega i međunarodnoga karaktera. Uz kupalište na Kupi, ozaljski kraj je zanimljiv i stoga jer je spoj brežuljkastog i nizinskog prostora, s mnoštvom prirodnih i antropogenih potencijala.

Slavne osobe

BERNARDIN FRANKOPAN (1453-1529) ... zacijelo se rodio u Ozlju. Godine 1479. izdaje poznatu povelju kojom dozvoljava Tržanima da se ponovo nasele pod Ozljem. Po svjedočenju Primoža Trubara dao je prevoditi Sveto pismo na hrvatski jezik.

NIKOLA ŠUBIĆ ZRINSKI (1508-1566) ... «hrvatski leonida» podigao je najstariji dio današnjeg grada Ozlja, Palas Zrinskih, deset godina prije junačke smrti u obrani utvrđenog grada Sigeta. O tome svjedoči natpis uklesan nad ulaznim vratima prvoga kata palasa.

JURAJ ZRINSKI (1549-1603) ... Nikolin sin istaknuo se u mnogim borbama s Turcima. Družio se s književnicima te utemeljio tiskaru u Nedelišću. Na ulaznoj kuli Ozlja-grada ostavio je zapis u kamenu s naznačenom godinom izgradnje, 1599-om.

PETAR ZRINSKI (1621-1671) ... ban, nakon smrti svoga brata, bana Nikole nastavio je zajedno s mađarskim velikašima pokret protiv bečkog carskog apsolutizma. Glasovit junak u borbi protiv Turaka, život završava uhićenjem, suđenjem i glavosjekom 30. travnja 1671. Kao pjesnik objavio je hrvatski prijevod i preradu «Adrianskoga mora sirene», mađarskog djela svog brata Nikole.

FRAN KRSTO FRANKOPAN (1643-1671) ... ratovao je s Petrom Zrinskim protiv Turaka, pridružio mu se u otporu protiv austrijskog cara te je skupa s njime okrutno smaknut. Smatraju ga najdarovitijim pjesnikom ozaljskog kruga. Uz zbirku pjesama «Gartlic za čas kratiti» i druge pjesme, prevodio je Molierea i ostavio vrlo zanimljivu filozofsko pjesničku viziju «Trumbita sudnjega dneva».

ANA KATARINA FRANKOPAN ZRINSKI (1625-1673) ... odlučno je stajala uz svog muža i pomagala mu u političkim poslovima. Učena žena i veliki mecena hrvatske kulture objavila je prijevod njemačkog molitvenika «Putni tovaruš». Pripisuju joj i knjigu gatalica «Sibilu». Nedavno pronađene pjesme darovite Katarine objavljene su pod naslovom «Raj duše».

FRANKOPANI I ZRINSKI ... stoljećima su promicali hrvatsku kulturu. Starije gospodare Ozlja vezujemo za najsuvremenije tragove glagoljaša na hrvatskom tlu. U 17.stoljeću s još nekolicinom književnika promišljali su hrvatski kulturni prostor, te su u hrvatskoj književnosti poznati kao pisci Ozaljskog književno-jezičnog kruga. Pisali su tzv. «hibridnim» tronarječnim jezikom s pomiješanim kajkavskim, čakavskim i štokavskim elementima. Književni i jezično-standardizacijski rad ozaljskog kruga nasilno je prekinut slomom zrinsko-frankopanskog otpora 1671. g. Možemo samo zamisliti što bi za Ozalj značilo da je tijek povijesti bio drugačiji!

IVAN BELOSTENEC (1594-1675) ... upravo njemu pavlinski samostan u Sveticama duguje svoj gospodarski i kulturni razvitak. Njegovo je životno djelo veliki, enciklopedijski ilirsko-latinski i latinsko-ilirski tronarječni rječnik «Gazofilacij».

JURAJ KRIŽANIĆ (1618-1683) ... učeni doktor dominikanac, politolog, filozof, teolog, pisac, skladatelj i svjetski putnik, rođen je u Obrhu kraj Ribnika. Ne samo geografski nego i književno-jezično na svoj je osebujan način pripadao ozaljskome krugu.

THEODOR BATTHYANI (..-1813) ... grof, nadaleko se proćuo proučavajući tehničke izume. Obnavljajući i popravljajući ozaljski grad, Batthyani ga podiže i gospodarski, izgradivši manufakture platna i cigle.

JURAJ KAMENAR ... mjesni vlastelin, zaslužan je za osnivanje pučke škole u Vrhovcu 1871. g. U ozaljskom je kraju prikupio zbirku narodnih pjesama, pripovjedaka i etnografskih bilježaka.

EMILIJ LASZOWSKI (1868-1949) ... rođen je u Brlog-gradu kod Kamanja. Iz bogatog opusa vrsnog povjesničara izdvajamo knjižicu «Grad Ozalj i njegova okolica». Kao Veliki meštar družbe «Braća Hrvatskog Zmaja» vrlo je zaslužan za održavanje Starog grada Ozlja i uređenje muzejske zbirke.

SLAVA RAŠKAJ (1877-1906) ... samo je Slava, u Ozlju rođena slikarica, znala tako maestralno oslikati ozaljske padine, šume, Stari grad, smaragdnu Kupu, ljude iz susjedstva i bezbrojne cvjetove pune svjetlosti. Učenica uglednoga Bele Čikoša sluša svoj unutarnji glas i stvara na vlastiti, osebujan način te postaje najveća hrvatska akvarelistica, koja je i u tehnikama pastela i ulja također ostavila vrhunske radove.

Spomenici i znamenitosti

Barokna crkva Sv. Vida u Ozlju ističe se na suprotnom brdu Starog Starog grada Ozlja. Crkva, Stari grad i osnovna škola čine trokut povezavši vrhovima svojih brežuljaka kulturne, sakralne i intelektualne vrijednosti Ozlja.

Etno selo je sagrađeno iz autentičnih građevina kao gnijezdo kulturne baštine ozaljskog kraja. Među svojim drvenim zidovima čuvaju običaje i svakodnevnu kulturu ozaljčana sa kraja 19. i početka 20. stoljeća. Sačuvani su primjerci odjeće, obuće, posuđa, namještaja, ručnih radova, oruđa, alata, kola, kočija i vrši.

U Ozlju je na Kupi izgrađena i jedna od prvih hidroelektrana u Hrvatskoj – 1908. «Munjara» je počela opskrbljivati energijom industrijske pogone, ali nije poslužila razvoju ozaljske industrije, nego karlovačke. Neorenesansna zgrada hidroelektrane kulturni je spomenik kamene arhitekture koja je još uvijek u odličnoj formi i dalje je u istoj namjeni za koju je izgrađena.

Obrazovanje

Glavnu ulogu u obrazovanju ozaljčana imaju institucije školstva i kulture na našem području. 1895. godine ozaljska su djeca pohađala neko vrijeme školu u Trgu, gdje je još 1783. godine župnik Marko Hegedić o svom trošku otvorio trivijalnu školu. To je ujedno i prvi trag škole u Trgu, a u Ozlju je takva škola spominje već 1628. godine.

U današnje vrijeme, u novom prostoru, Dječji vrtić i jaslice «Zvončić» od 2003. godine ispunjava potrebe za zbrinjavanjem najmlađih stanovnika grada do kretanja u osnovnu školu. Osnovna škola «Slava Raškaj» osnovana je prije drugog svjetskog rata kao četverogodišnja a potom i osmogodišnja škola. Radi povećanih potreba za prostorom izgrađena je nova zgrada na lokaciji na kojoj i danas mladi ozaljčani stječu prva znanja. Matična škola nalazi se u Ozlju, a dislocirano je još devet područnih škola u Loviću Prekriškom, Hrašću, Malom Erjavcu, Podbrežju, Policima, Trgu, Vivodini, Vrhovcu i Zorkovcu.

U obrazovanju odraslih veliku ulogu ima Pučko otvoreno učilište sa raznim tečajevima, učionicama i radionicama, te održavanjem predavanja ili organiziranjem prezentacija starih zanata. Knjižnica «Ivana Belostenca» od značaja je kao izvor informacija, poučnog ili znanstveno-tehničkog karaktera, te beletristike i dječje literature.

Kultura

U Ozlju je danas smješten Zavičajni muzej, a on je i sjedište Pučkog otvorenog učilišta Ivana Belostenca. Muzej ima bogatu arheološku, kulturno-povijesnu, etnografsku i sakralnu zbirku. Od kulturnih manifestacija koje organizira učilište najpoznatija je likovna kolonija «Slavino proljeće». Susreti akvarelista znatno su obogatili fundus ozaljske galerije u kojoj se mogu pogledati i stalni postavi. U sklopu muzeja uređen je i etno-park, udaljen petstotinjak metara od središta grada.

Na području Ozlja djeluju četiri kulturno umjetnička društva: «Vivodina», «Vrhovac», «Ključ» iz Trga i «Vihor» iz Polja Ozaljskog. Organiziranjem manifestacija i susretima kulturnih društava potiču i osiguravaju očuvanje kulturne baštine bogatog ozaljskog kraja.

Sport

ZAJEDNICA ŠPORTSKIH UDRUGA GRADA OZLJA; Na području grada Ozlja djeluje Zajednica športskih udruga Grada Ozlja. Zajednica je osnovana s namjerom okupljanja sportskih udruga s područja Ozlja. Trenutno broji 7 članica: Auto klub «Ozalj», Kuglački klub «Kupa», Nogometni klub «Ozalj», Nogometni klub «Zrinski», Športsko društvo «Vrhovac», Športsko ribolovno društvo «Ozalj, Taekwondo klub «Ozalj»; sa tendencijom rasta. U postupku je osnivanje Sportskog društva «Ozalj», te spajanje postojećih nogometnih klubova u jedan s nazivom «Zrinski Ozalj». Sportske udruge se većim dijelom financiraju iz Proračuna Grada Ozlja.

OZALJSKE SPORTSKE IGRE – OSI; Poglavarstvo Grada Ozlja i Odbor za sport 2002. godine pokrenuli su inicijativu u cilju organiziranja sportskih igara na području Grada Ozlja. Pokrenuta manifestacija službeno nosi naziv «Ozaljske sportske igre» - OSI. Ozaljske sportske igre su zaživjele među građanima Ozlja i sada se održavaju kao tradicionalne sportske igre u ljetnim mjesecima. Učesnici ove sportske manifestacije su svi mjesni odbori i naselja koja imaju uvjete da sami ili zajedno formiraju ekipe koje učestvuju u igrama. Natjecateljski duh potaknuo je građane da se kroz cijelu godinu bave sportom u vidu priprema za Ozaljske sportske igre.

Izvori:

1. www.ozalj.hr
2. www.ozalj.com
3. www.ozalj-tz.hr
4. www.ozalj.netfirms.com
5. <http://hr.wikipedia.org/wiki/Ozali>
6. Gospodarska zona, Grad Ozalj 2002. godina
7. «Po Kupi i Žumberku – Turistička zona», Više autora, 2005. godina
8. Hrvatska monografija, 2004. godina